

پرولتاریای جمهوری آذربایجان باید به حافظه‌ی تاریخی طبقاتی خود رجوع کند

45,000 ON STRIKE AT BAKU.

Trains Stopped for Ten Days, the Authorities Being Helpless — 6,000 Troops Now in the Town.

ST. PETERSBURG, Aug. 8.—Mail advices from Baku show that the strike there commenced July 15, in consequence of the men's demand for an increase of wages, an eight hours' day, the abolition of the system of fines, and the strict application of the factory regulations. The strikers exceeded 45,000, and for a week they were masters of the situation, both in the town and naphtha fields.

Only 600 troops were available. For ten days Baku was without trains and for several nights the town remained without lights, while no newspapers appeared.

There are now probably 6,000 troops in Baku, and the police are making wholesale arrests among the strikers, who are being sent back to their native districts. Even now, however, all trains are escorted by troops and soldiers are acting as trainway conductors.

The companies have expressed their readiness to grant the demands of the men, but the latter are incredulous and refuse to work until material guarantees are forthcoming.

The New York Times

Published: August 9, 1903

Copyright © The New York Times

صدای انترناسیونالیستی

در روزها و هفته‌های اخیر، جمهوری آذربایجان شاهد اعتراضاتی علیه محدودیت حجاب در مدارس بوده است. هرچند محدودیت‌های مربوط به حجاب به سال ۲۰۱۰ باز می‌گردد، در تابستان ۲۰۲۶ اصل «ملی بودن و سکولاریسم» به قانون آموزش عمومی افزوده شد و مقررات جدید پوشش دانش‌آموزان در سپتامبر، در همین چارچوب، به تصویب رسید. بر اساس این مقررات، دانش‌آموزان محجبه از حضور در کلاس محروم می‌شوند و معلمان محجبه نیز برای حفظ شغل خود ناچار به برداشتن روسری هستند. دولت با محدود کردن شبکه‌های اجتماعی کوشیده است گردش اخبار اعتراضات را مهار کند و ده‌ها نفر نیز به اتهام مشارکت در اقداماتی علیه نظم عمومی و آسیب رساندن به تأسیسات بازداشت شده‌اند.

هم زمان، اعتراضات دانش‌آموزی علیه سیاست‌های ریاضتی دولت فرانسه در حوزه‌ی آموزش، به بلژیک و سپس ایتالیا و آلبانی گسترش یافته است. این اعتراضات را باید در بستر تشدید هزینه‌های نظامی و تحمیل بار اقتصاد جنگی بر دوش جامعه و در پیوند با تضادهای عمیق‌تر مناسبات سرمایه‌داری بررسی کرد.

شاید این سوال مطرح شود: آیا اعتراضات در جمهوری آذربایجان می‌توانند از چارچوب مطالبات مذهبی و مناقشه بر سر حجاب فراتر روند و به عرصه‌ی مبارزه‌ی اجتماعی علیه دولت و مناسبات سرمایه‌داری راه یابند؟ با توجه به محدودیت‌های موجود و تلاش نیروهای مذهبی و ملی‌گرا برای جهت دهی به این اعتراضات، شکل‌گیری مبارزه‌ای مستقل و طبقاتی در شرایط کنونی افقی دشوار به نظر می‌رسد. با این حال، دشواری این گذار، ضرورت طرح و بررسی آن را از منظر استقلال طبقاتی پرولتاریا منتفی نمی‌کند.

زمانی پرولتاریای باکو، این غول استثمار شده، نه خفته، بلکه نیرویی زنده و پیشرو در مبارزه ی طبقاتی بود. در انقلاب های ۱۹۰۵ و ۱۹۱۷، کارگران باکو به عنوان بخشی از پرولتاریای جهانی، نقشی برجسته در مبارزه علیه سرمایه ایفا کردند. باکو نمادی از همبستگی طبقاتی بود؛ کارگران آذری، ارمنی، گرجی و روس، فراتر از مرزهای قومی، در کمیته های کارخانه و اعتصاب در کنار یکدیگر علیه استثمار سرمایه داری مبارزه می کردند. سازمان یابی کارگری و گسترش ادبیات و فرهنگ پرولتری نیز بخشی از حیات مبارزاتی این طبقه بود. تجربه ی باکو نشان می داد که نیروی پرولتاریا نه در هویت های مذهبی، قومی و ملی، بلکه در وحدت و مبارزه ی مستقل طبقاتی آن نهفته است.

با شکست موج انقلابی جهانی، این نیروی طبقاتی نیز زیر ضرب ضد انقلاب قرار گرفت. ضد انقلاب با نابودی پیشروان انقلابی، در پی درهم شکستن حافظه ی تاریخی و توان خود رهایی پرولتاریا بود. سرکوب استالینی، اعدام و حذف کمونیست ها و انقلابیون، بخشی از این فرایند ضد انقلابی بود. آنچه به نام سوسیالیسم و قدرت کارگری عرضه می شد، در عمل به بازتولید استثمار، انقیاد نیروی کار و بربریت سرمایه داری دولتی انجامید.

در چند شهر ترکیه، اسلام گرایان در برابر نمایندگی های جمهوری آذربایجان تجمع کرده و به محدودیت های مربوط به حجاب اعتراض کرده اند. این اعتراضات بار دیگر مسئله حجاب، لائسیته و موضع کمونیست ها در قبال مذهب را به میان کشیده است. مسئله فقط دفاع یا مخالفت با حجاب نیست؛ مسئله این است که کمونیست ها از چه موضع طبقاتی ای به این مسئله نگاه می کنند و چگونه می توانند در برابر تلاش نیروهای بورژوازی و مذهبی برای تقسیم طبقه کارگر بایستند.

در میان نیروهای چپ‌گرا و حتی جریان‌های فمینیستی، دو رویکرد متفاوت وجود دارد. یک رویکرد، با تکیه بر «حق انتخاب پوشش»، حجاب را امری خصوصی و فردی تلقی می‌کند و بر آزادی زنان در انتخاب پوشش تأکید دارد. رویکرد دیگر، حجاب را نماد ستم بر زنان تلقی کرده و از موضع لائیسته^۱ با آن مخالفت می‌کنند. اما از منظر کمونیسم چپ، مسئله را نمی‌توان به انتخاب میان این دو موضع تقلیل داد. پرسش اساسی این است: موضع کمونیست‌ها در قبال حجاب و مذهب، نه فقط در جمهوری آذربایجان، بلکه در سطح جهانی، بر چه مبنایی باید استوار باشد؟

از منظر مارکسیستی، نه مذهب به تنهایی منشأ ستم بر زنان است و نه ممنوعیت دولتی نمادهای مذهبی راه‌رهای آنان را می‌گشاید. حقیقت انکارناپذیر این است که پرولتاریا از باز تولید ایدئولوژی‌های مسلط، از جمله تبعیض‌های جنسیتی، ملی و نژادی، مصون نیست. زنان کارگر در مناسبات سرمایه‌داری با استثمار در محیط کار، کار خانگی بی‌مزد و اشکال گوناگون تبعیض و سلطه‌ی مردسالارانه مواجه‌اند. مذهب می‌تواند این مناسبات را توجیه و بازتولید کند، اما ریشه‌های مادی ستم بر زنان را نمی‌توان صرفاً به باورهای مذهبی فروکاست.

^۱ لائیسته، یک ایدئولوژی بورژوازی و علیه طبقه کارگر است. لائیسته در شکل تاریخی خود، بخشی از مبارزه بورژوازی برای رهایی دولت و آموزش از سلطه نهادهای کلیسایی بود. این مبارزه در دوره‌ای که بورژوازی برای تثبیت نظم جدید سرمایه‌داری با نیروهای سنتی و مذهبی درگیر بود، نقشی تاریخی داشت. اما با تثبیت سلطه سرمایه، لائیسته در مقام یک ایدئولوژی بورژوازی، علیه منافع پرولتاریا عمل می‌کند و در خدمت سلطه طبقاتی قرار می‌گیرد تا دولت بورژوازی بتواند مناسبات استثمارگرانه سرمایه‌داری را حفظ کند.

بنابراین، مبارزه‌ی کمونیستی نه به معنای بی‌اعتنایی به ستم جنسیتی و نه به معنای دفاع از حجاب یا ممنوعیت آن است. مسئله، دفاع از استقلال مبارزه‌ی طبقاتی در برابر دولت بورژوازی و نیروهای مذهبی است. دولت سکولار نیز، از آن جایی که مناسبات استثمار و سلطه‌ی طبقاتی را بازتولید می‌کند، نمی‌تواند عامل رهایی زنان باشد. این مبارزه‌ی مستقل پرولتاریاست که می‌تواند شرایط مادی و اجتماعی باز تولید ستم و خرافه را دگرگون کند.

کارکرد مدرسه در جامعه سرمایه‌داری را نمی‌توان صرفاً به انتقال دانش و پرورش نیروی کار محدود کرد. مدرسه، در کنار کارکرد آموزشی خود، در بازتولید ایدئولوژی طبقه بورژوازی، تربیت نیروی کار و نهادینه کردن انضباط و ارزش‌های سازگار با نظم سرمایه‌داری نقش ایفا می‌کند. از این طریق، مناسبات اجتماعی موجود طبیعی و بدیهی جلوه داده می‌شوند و شرایط ایدئولوژیک بازتولید سلطه طبقاتی فراهم می‌آید. بنابراین، لائیک بودن مدرسه به خودی خود به معنای رهایی آن از کارکردهای طبقاتی‌اش نیست.

ایدئولوژی بورژوازی با دامن زدن به شکاف‌های مذهبی، ملی، قومی و نژادی و تقویت تقابل‌هایی چون سکولار در برابر مذهبی و مهاجر در برابر بومی، در تقسیم و تضعیف صفوف طبقه کارگر نقش مهمی ایفا می‌کند. این شکاف‌ها، هنگامی که بر منافع طبقاتی مشترک کارگران غلبه می‌کنند، به موانعی اساسی در برابر همبستگی پرولتاری و شکل‌گیری مبارزه‌ای مستقل طبقاتی تبدیل می‌شوند و در نهایت، به تداوم سلطه بورژوازی یاری می‌رسانند.

جمهوری آذربایجان نیز از این قاعده مستثنا نیست. رهایی پرولتاریا نه از مسیر اصلاح ایدئولوژیک دولت بورژوازی، بلکه از خلال مبارزه طبقاتی مستقل و شکل‌گیری وحدت

پرولتاری در جریان این مبارزه امکان‌پذیر است. از این رو، کارگران آذربایجان باید با رجوعی انتقادی به حافظه تاریخی خود و تجربه مبارزات نسل‌های پیشین، از شکست‌ها و دستاوردهای آن‌ها بیاموزند و در مسیر ایجاد سازمان سیاسی مستقل کمونیستی گام بردارند. تنها از خلال مبارزه‌ای آگاهانه، سازمان یافته و انترناسیونالیستی است که پرولتاریا می‌تواند در برابر قطب‌بندی‌های بورژوازی بایستد، بر شکاف‌های تحمیلی غلبه کند و مبارزه خود را در افق انقلاب جهانی کمونیستی پیش ببرد؛ انقلابی که هدف آن پایان دادن به استثمار طبقاتی و فراهم کردن شرایط رهایی انسان از همه اشکال ستم است.

م جهانگیری

۲۴ مهر ۱۴۰۵

کانال تلگرام:

<https://t.me/intvoice>

ایمیل:

contact@internationalistvoice.org

وبسایت:

www.internationalistvoice.org

ایکس (تویتر سابق):

https://x.com/int_voice

صدای انترناسیونالیستی منتشر کرده است !

هویت طبقاتی پرولتاریا: اساس قدرت کارگران

اعتصاب کشتی‌سازی گدالسک پیش از کنترل اتحادیه

صدای انترناسیونالیستی

مشکلات و موانع عملی طبقه کارگر در مبارزه طبقاتی

فرار پلیس شد شورش از مقابل سیل خروشان و متحدانه
کارگران فولاد، اهواز، آذر ۱۳۹۷

صدای انترناسیونالیستی

تمامی دولت‌ها جنایتکاران جنگی هستند!

صدای انترناسیونالیستی

انتخاب سرنوشت‌ساز: نه دموکراسی یا فاشیسم، بلکه سوسیالیسم یا بربریت

صدای انترناسیونالیستی